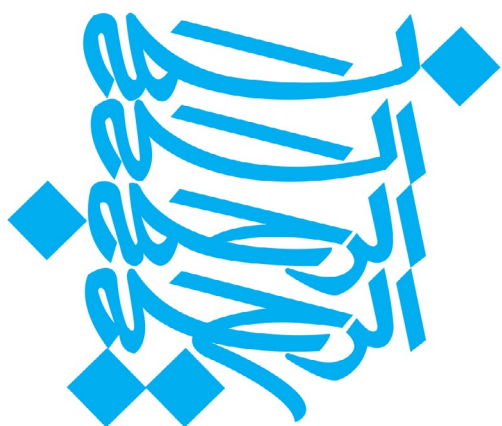




مهمانی و میزبانی

درسبک زندگی اسلامی

نصرالله نظری
سیدحسین شرف الدین



انتشارات مؤسسه فرهنگی هنری
دین و معنویت آل یاسین

فهرست مطالب

سخن ناشر.....	۹
دیباچه.....	۱۱

فصل اول : مفهوم‌شناسی

درآمد.....	۱۹
(۱) مفهوم‌شناسی.....	۱۹
(۲) جایگاه و آثار مهمانی در فرهنگ دینی.....	۲۲
(۳) انواع مهمانی در ادبیات دینی.....	۲۴
یک (انواع مهمانی از حیث هدف.....	۲۵
الف) مهمانی‌های مبتنی بر رویه‌های اشرافی.....	۲۷
ب) مهمانی‌های مبتنی بر رفتارهای نابهنجار.....	۲۹
ج) مهمانی‌های مبتنی بر مصرف‌نمایی.....	۳۰
د) مهمانی‌های در آمیخته با ناهمکیشان معاند.....	۳۲
دو (انواع مهمانی به لحاظ صورت.....	۳۵
الف) مهمانی‌های دعوتی.....	۳۶
ب) مهمانی‌های بدون دعوت.....	۳۷
(۴) کارکردها و آثار مهمانی.....	۳۸
یک (آثار فردی.....	۳۹
الف) آثار معنوی.....	۳۹
ب) آثار مادی.....	۴۵
دو (آثار و کارکردهای اجتماعی.....	۴۹
الف) استحکام پیوندهای اجتماعی.....	۴۹

- ب) ایجاد صمیمیت اجتماعی ۵۳
- ج) تأمین نیازهای عاطفی ۵۶
- د) تقویت اعتماد اجتماعی ۵۸
- ه) ایجاد زمینه برای افزایش علم و آگاهی ۵۹
- و) پرورش فضایل اخلاقی ۶۱
- ز) پرکردن اوقات فراغت ۶۲
- نتیجه‌گیری ۶۳

فصل دوم: بایسته‌های مهمان‌نوازی

- درآمد ۶۷
- ۱) بایسته‌های ناظر به تعامل با مهمان ۶۸
- یک) بایسته‌های گفتاری ۶۸
- الف) خوش آمدگویی ۶۹
- ب) پرهیز از تعارفات دروغین ۷۲
- دو) بایسته‌های رفتاری ۷۳
- الف) تکریم و احترام ۷۴
- ب) کوشش در خدمت‌رسانی ۷۷
- ج) خوش‌رویی ۸۰
- د) اهدای هدیه ۸۱
- ه) مشایعت و بدرقه ۸۳
- و) پرهیز از بکارگماری ۸۵
- ۲) بایسته‌های ناظر به اطعام مهمان ۸۶
- یک) پذیرایی شایسته ۸۷
- دو) رعایت بهداشت و پاکیزگی ۹۲
- سه) تهیه غذای طیب و حلال ۹۴
- چهار) هم‌غذایی با مهمان ۹۶
- پنج) ترغیب مهمان به صرف طعام ۹۸

شش) پرهیز از تشریفات مشقت‌بار.....	۱۰۰
هفت) پرهیز از مصرف تظاهری.....	۱۰۳
۳) بایسته‌های ناظر به اسکان مهمان.....	۱۰۶
یک) تدارک مکان مناسب.....	۱۰۶
دو) اختصاص جایگاه شایسته.....	۱۰۸

فصل سوم: بایسته‌های مهمان‌روی

درآمد.....	۱۱۵
۱) بایسته‌های قبل از حضور در مهمانی.....	۱۱۶
یک) پذیرش دعوت.....	۱۱۶
دو) پرهیز از حضور بدون دعوت.....	۱۲۱
۲) بایسته‌های هنگام ورود در مهمانی.....	۱۲۳
یک) اهدای سلام.....	۱۲۴
دو) اجازه ورود.....	۱۲۶
۳) بایسته‌های ناظر به حضور در مهمانی.....	۱۳۰
یک) حفظ زبان.....	۱۳۰
دو) جلب محبت.....	۱۳۴
سه) فرمان‌پذیری.....	۱۳۶
الف) در انتخاب محل نشستن.....	۱۳۶
ب) در امور عبادی.....	۱۳۷
ج) در قبول تکریم.....	۱۴۱
د) در کاهش توقع.....	۱۴۲
چهار) دعا برای میزبان.....	۱۴۶
نتیجه‌گیری.....	۱۴۸

فصل چهارم: آسیب‌ها و راهکارهای مهمانی در زندگی امروز

درآمد.....	۱۵۳
۱) علل و دلایل تضعیف موقعیت مهمانی.....	۱۵۴

۱۵۴.....	یک) ضعف اعتقادات مذهبی.....
۱۵۷.....	دو) فاصله‌های تحصیلی و شغلی.....
۱۶۰.....	سه) تحرّک اجتماعی.....
۱۶۳.....	چهار) تحرّک جغرافیایی.....
۱۶۵.....	پنج) کثرت گروه‌های ثانوی.....
۱۶۶.....	شش) ازدواج‌های برون‌فامیلی.....
۱۶۸.....	هفت) تکاپوی زیاد و کثرت ارتباطات برونی.....
۱۷۰.....	هشت) غلبه عقلانیت ابزاری.....
۱۷۳.....	نه) کوچک‌شدن فضای مسکونی.....
۱۷۴.....	۲) راهکارهای تقویت جایگاه مهمانی.....
۱۷۵.....	یک) تقویت باورها و اعتقادات مذهبی.....
۱۷۹.....	دو) بازتعریف سبک و صورت مهمانی.....
۱۸۱.....	سه) تقویت عقلانیت دینی.....
۱۸۲.....	چهار) ترویج الگوهای غیرتجمّلاتی.....
۱۸۴.....	پنج) ایجاد زمینه برای افزایش تراکم روابط.....
۱۸۵.....	شش) تقویت روابط همسایگی.....
۱۸۶.....	هفت) بهره‌گیری صحیح از ابزارهای ارتباطی نوین.....
۱۸۷.....	نتیجه‌گیری.....
۱۹۳.....	کتابنامه.....

دیاچہ

در وضعیت و زمان کنونی، پرداختن به موضوع سبک‌زندگی بیش از هر زمان دیگری اهمیت یافته است؛ زیرا در الگوهای زیستی رایج در جهان امروزی، آنچه موجب تمایز اجتماعی می‌شود، انتخاب‌های نمادین عاملان اجتماعی و یا همان گزینش و ترجیح سبک‌های زندگی است. این تغییر که خود محصول تحولات تمدنی به‌ویژه دستیابی به امکانات، غلبه فردگرایی، اصالت‌یابی التذاذ و تنوع و رشد مصرف‌گرایی به‌ویژه از نوع متظاهرانه آن است، سبک‌های زندگی را به گونه‌ای رقم زده که مستمراً بر آزادی، تنوع‌خواهی و بسط دامنه انتخاب و گزینش عاملان انسانی از میان متغیرهای محیطی افزوده شده است.

انسان همان‌گونه که در عرصه مدیریت بدن، پوشش و آرایش به انتخاب‌های نمادین دست می‌زند، در عرصه‌های روابط اجتماعی نیز رفتارهای انتخاب‌گرایانه بسیار وسیع و متنوعی دارد. تردیدی نیست که روابط انسانی و نیز گونه‌های مختلف آن به تبع موقعیت‌های مختلف فرد از مصادیق بارز سبک‌زندگی شمرده می‌شوند. مهمانی و میزبانی نیز که یکی از مهم‌ترین عرصه‌های روابط اجتماعی است، از جمله مهم‌ترین موضوعاتی است که توجه به آن در سبک‌زندگی به‌ویژه با عطف توجه به معیارهای مورد نظر در سبک‌زندگی اسلامی و بالخصوص برای جامعه ایرانی اسلامی ما که می‌خواهد براساس الگوهای اسلامی زندگی کند، اهمیت مضاعف دارد.

دلیل این امر این است که در سبک زندگی اولاً، زمینه‌های طرح و تبارز الگوها و در نتیجه ترجیحات و انتخاب‌های فردی وجود دارد و به همین دلیل می‌تواند زمینه بروز و ظهور علایق فردی و جمعی متنوعی را فراهم آورد. ثانیاً، سبک زندگی عموماً و الگوی انتخابی در ساحت مهمانی و میزبانی بالقوه آثار برجسته و قابل توجهی در تقویت نظام عاطفی جامعه و پایداری روابط اجتماعی دارد و موجب تقویت و تعمیق همبستگی‌های اجتماعی می‌گردد. از این رو، نهاد یا سنت مهمانی جایگاه و اهمیت مهمی در سبک زندگی، به‌ویژه نوع اسلامی آن دارد. در این سبک چون عموم «خلق الله» به مثابه «عیال الله» فرض شده‌اند، تمامی روابط و تعاملات همراه با عواطف انسانی است. بدیهی است که حرکت در این مسیر به‌طور طبیعی، محبت و رضایت الهی را نیز به دنبال دارد.

بنابراین، مهمانی و میزبانی نیز همانند دیگر کنش‌ها، روابط و تعاملات انسانی، اگر بخواهد رنگ الهی به خود بگیرد باید با نیت و انگیزه الهی همراه شود تا بتواند به افزایش و تعمیق روابط انسانی و همبستگی اجتماعی کمک کند.

بدون شک، تلاش در جهت تقویت بن‌مایه‌های فرهنگ دینی جامعه که به یمن انقلاب اسلامی زمینه‌های آن فراهم آمده و نیز تلاش در جهت تبیین و تشریح سبک‌های زیستی بر آمده از فرهنگ اسلامی ایرانی متناسب با اقتضائات کنونی، از دیگر ضرورت‌هایی است که پرداختن به بحث مهمانی را ملزم می‌سازد؛ زیرا از همین طریق می‌توان به اصلاح الگوهای رفتاری در سطوح خرد پرداخت.

بر کسی پوشیده نیست که بازبینی و اصلاح الگو یا الگوهای رایج مهمانی همچون سایر مؤلفه‌های فرهنگی اجتماعی، نیازمند سیاست‌ها و اقدامات بسیار است. ما می‌دانیم که سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی و اصلاحات ساختاری، به فرهنگ‌سازی، نظام‌سازی، گفتمان‌سازی و از همه مهم‌تر جامعه‌پذیری صحیح نیازمند است. بدیهی است که شناخت و استنباط سبک‌های زیستی تأسیسی یا تأییدی مورد نظر اسلام و نیز اصلاح الگوهای رایج، مستلزم انجام مطالعات علمی است.

این مطالعه در صدد است تا جایگاه سنت مهمانی، بایسته‌های ارزشی و هنجاری، آثار و نتایج فردی و اجتماعی، عوامل تضعیف‌کننده و تقویت‌کننده

الگوی مرجح، موانع موجود در مسیر التزام عملی به الگو یا الگوهای سنتی رایج، چرایی الگوهای بدیل و عصری را با محوریت آیات و روایات و مواضع ارزشی و هنجاری (بایسته‌های الزامی و ترجیحی) و قواعد الگویی مورد نظر اسلام مورد بررسی و تحلیل قرار دهد.

به لحاظ ساختاری این تحقیق در قالب چهار فصل و یک جمع‌بندی سازماندهی شده است. در فصل نخست، مهمانی و میزبانی به صورت مفهومی تبیین شده انواع و آثار آن در فرهنگ اسلامی مورد بحث قرار گرفته است. در فصل دوم و سوم با ارجاع به آموزه‌های دینی و مستندات روایی کوشیده شده است تا بایسته‌های مهمان‌نوازی و مهمان‌روی معرفی گردد و در فصل چهارم نیز سعی گردیده تا علل و عوامل مؤثر در تضعیف سنت مهمانی در جهان امروز، مورد بحث و بررسی قرار گیرد و به دنبال آن راهکارهای تقویت جایگاه مهمانی در سبک‌زندگی اسلامی پیشنهاد گردد.

توفیق در انجام این پژوهش، بیش از هر چیز مرهون الطاف حق تعالی و عنایات ائمه اطهار (علیهم‌السلام) است. از این رو، با خضوع و تضرع تمام، سجده شکر بر آستان کبریایی‌اش فرو می‌آوریم. همچنین از باب مَنْ لَمْ يَشْكُرِ الْمَخْلُوقَ لَمْ يَشْكُرِ الْخَالِقَ بر خود لازم می‌دانیم از همکاری‌های دوست فرهیخته جناب آقای حسین زاهدی و ارشادات ارزنده جناب آقای دکتر فعالی ریاست محترم مؤسسه فرهنگی هنری سبک‌زندگی آل‌یاسین و جناب آقای فلاحتی، مدیر محترم گروه سبک‌زندگی و همکاران محترم ایشان آقایان مرادی و آتشین صدف، کمال تشکر و قدردانی را به عمل آوریم.